

Zürafalar

Afrika. Uçsuz bucaksız bir düzlük. 30 milyon kilometrekarelik yüzölçümüyle dünyanın en büyük üçüncü kıtası. İçinde neleri, kimleri barındırmıyor ki? Dünyanın en uzun nehri Nil, en büyük çölü Sahra orada, dünyanın ikinci büyük gölü Viktorya ve en derin göllerinden biri Tanganika da orada. Afrika'nın doğal yaşamı da olağanüstü. Dünyanın başka hiçbir yerinde göremeyeceğiniz canlıların meskeni Afrika. Filler, zebralar, şempanzeler, lemurlar, renk renk kuşlar.... İşte bu olağanüstü kıtada yaşayan hayvanlardan birini, zürafaları tanıtacağız bu ay sizlere. Onlar Afrika'da yaşayıp da yok olma tehlikesi altında bulunmayan ender canlılardan biri.

Zürafaları betimlemek istersek onlar için bütün hayvanlar aleminin en uzun boylu hayvanları diyebiliriz. Öyle ki, bir zürafa dört ayağının üzerinde dimdik durduğunda yerden 6 metre yukarıya erişebilir. Şöyle de diyebiliriz: Bir zürafa aşağıya baktığında, iki katlı bir evin damından

yerdekileri seyreder gibidir. Ama hemen belirtelim, bu kadar uzun boylu ve boyunlu olmaları, onların çok da farklı bir iskelet yapısı olduğu anlamına gelmiyor. Örneğin, çoğu memeli hayvan gibi zürafaların da yalnızca yedi boyun omuru var.

Zürafaların özelliklerini anlatmayı sürdürüelim. Görme ve koklama duyuları, dolayısıyla da sezgileri çok güçlü hayvanlar zürafalar ve bu nedenle hep tetikte yaşıyorlar; ama oyun oynamayı da çok seviyorlar. Ayrıca, iri gözleri onlara ayrı bir güzellik ve sevimlilik katıyor.

Kösele gibi bir deriye sahip bu canlıların hem dişi hem de erkeklerinde boynuz var. Ama zürafaların boynuzlarında boynuzumsu kılıf denen kemiksi yapı yok. Bu nedenle onların boynuzları, geyiklerinki gibi gerçek boynuz değil.

Boynuz maddesinden yapılmış bir başka yapı da zürafaların ayaklarında bulunuyor. Parmakların boynuz maddesinden yapılmış bir kılıfla sonlanmasıyla ortaya çıkan yapıya toynak deniyor. İnekler, öküzler, antiloplar gibi zürafaların da ayakları çift toynaklı. Bazen 750 kilogramı da geçen ağırlıklarını ayaklarındaki bu toynaklar taşıyor. Zürafaların bu toynaklar üzerindeki yürüyüşleri de çok ilginç: İleri-geri giden uzun boyunlarıyla seker gibi yürüyorlar.

Arada sırada çimenlerde otlasalar da zürafalar bozkırlardaki ağaçlardan yaprak yemeye bayılırlar. Bunu da uzun boyunları sayesinde yaparlar. Zürafalar akasya ve mimoza ağacının yapraklarını çok severler. 50 cm uzunluğundaki dillerinin yardımıyla, akasya ağacının yapraklarını kopartıp yerler.

Aslında bu ağacın yapraklarını yemek hiç de kolay değil. Çünkü akasya çok dikenli bir bitki. Ama zürafaların, bu dikenlerden zarar görmemelerini sağlayan, tükürüğünün çok yoğun olmasıdır. Ayrıca uzun ve çok sert dillerini dalın etrafına dolayabilen zürafalar, daldaki dikenleri kırdıktan sonra yaprakları sıyrarak dikenlerle beraber yutarlar. Yani zürafalar besinleri olan otları, yaprakları vs. hep dilleriyle koparırlar. Ayrıca uzunluğunu göstermek istercesine dillerini sonuna kadar çıkardıkları da olur.

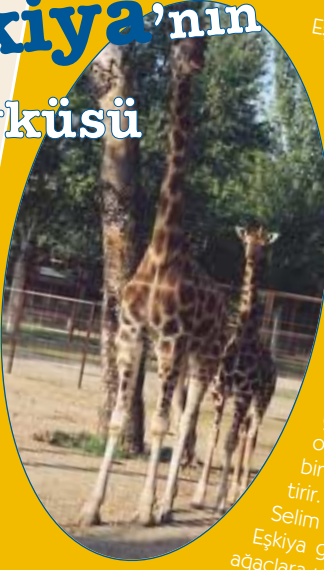
Zürafaların ön ayakları arkadakilere göre daha uzundur. Bu nedenle su içerken ön bacaklarını yana doğru açmak zorundadırlar. Su içerken her türlü tehlikeyle karşı karşıya kalabilirler ve bu durum onların en savunmasız anlarıdır. Zürafalar bu soruna kendilerine göre bir çözüm bulmuşlar; çok sık su içmiyorlar. Örneğin, susuzluğa en dayanıklı zürafalardan biri olan ağdesenli zürafa haftada ortalama bir kez su içiyor.

Zaten fazla su içmedikleri için kuru ve sert koşullu yerlerde yaşamayı yeğliyorlar. Yani onlar kuraklığa en dayanıklı hayvanlardan. Bazen yaşam alanı olarak seçtikleri yer, suya yüzlerce kilometre uzaklıkta bile olabilir.

Zürafaların kalplerinden beyinlerine kan nasıl pompalanır dersiniz? Normal koşullar altında bir kalbin bu kadar yukarıya kan pompalayabilmesi için oldukça yüksek bir basınca gereksinimi var. Ama zürafalarda kalp basıncı olması gerekenden daha az. Bu durumda zürafaların beynine kan nasıl gidiyor? Zürafalarda bu sorun, boyun damarlarının özel yapısıyla çözümlenmiş. Boyun damarlarında bulunan çok gelişmiş kapaklar beyne yeterli kan gönderilmesini sağlıyor.

Eşkiya'nın Öyküsü

Eşkiya bir zürafa. Daha birbuçuk yaşında. Ankara Hayvanat Bahçesinde annesi, babası ve kardeşleriyle birlikte yaşıyor. Eşkiya'nın annesi Sue Ellen 20 yaşında. Yıllar önce bir Hollanda şirketinden satın alınmış. Sue Ellen'in Afrika'dan mı Hollanda'ya geldiği, yoksa Hollanda'daki bir hayvanat bahçesinde mi doğduğu konusunda tam bir bilgi yok. Ama vahşi yaşamdan koparılıp getirildiği sanılıyor... Sue Ellen Ankara'ya geldiğinde bir erkek arkadaşı olur. 1987 yılında Sue Ellen bir erkek zürafa dünyaya getirir. Adı Arif olur. Daha sonra Selim ve Eşkiya dünyaya gelir... Eşkiya gün boyu oyun oynuyor, ağaçlara uzanıyor, doğadaki akrabaları gibi özgür değilse de sağa sola koşuyor. Uykuya daldığı zamanlarda belki de ağaçlarının arasında arkadaşlarıyla oynuyor, koşuyor, kimi zaman da çok iri bir kedi onu kovalıyor. Eşkiya, sanki düşlerinde yaşadıklarını yapmak istercesine kardeşi Selim'e yaklaşıyor. Sonra ona bir tös vuruyor. Başlıyorlar didişmeye... Eşkiya kendisini ziyarete gelen çocukları çok seviyor. O bir gün, çocukların, onu ve yavrularını düşlerinde gördüğü gibi özgürce yaşayabileceği ortamlara, doğa parklarına kavuşturacağına inanıyor.

Zürafalar genellikle 12-15 bireyden oluşan gruplar halinde yaşarlar. Her grubun yetişkin bir erkek lideri vardır. Lider, grubuna rehberlik eder, onları yetişkin dişilerle karşılaştırır. Dişi zürafalar annelerinin yanında kalır; ama erkek zürafalar bir süre sonra annelerinin yanından ayrılır. Annelerinin yanından ayrılan erkekler bir araya gelip gruplar oluşturur. Bu gruplar çiftleşme dönemindeki dişileri bulmak için oluşturulur. Erkek zürafalar, bu davranışlarıyla bir anlamda dişilere eş seçimi için birçok seçenek sunmuş olurlar.

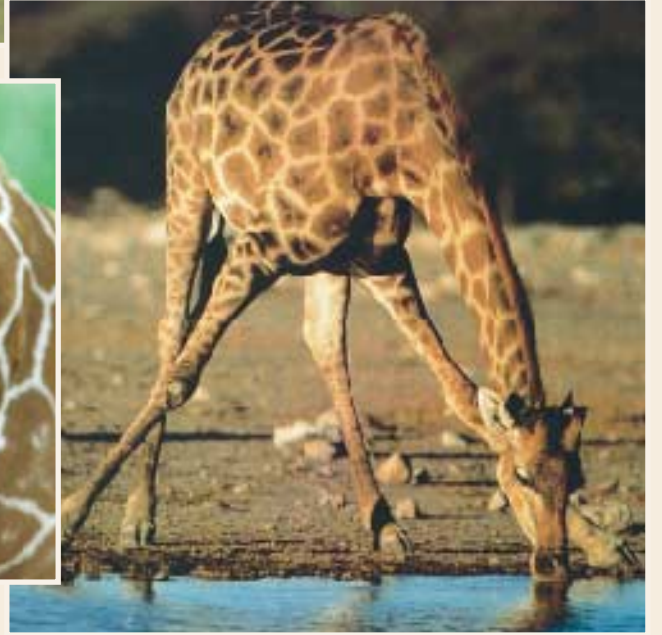
Erkeklerle dişiler arasında gözle görülebilir farklar vardır; özellikle alışkanlıkları birbirlerinden çok farklıdır. Erkekler boyunlarını ağaçların çok yüksek yerlerine kadar uzatabilirler. Beslenirken de gözleri ağaçların en tepesindeki yapraklardadır. Ama dişiler küçük ağaçları yeğleyerek, yukarı uzanmak yerine boyunlarını aşağı eğler. Alt dallardaki yaprakları kendilerini hiç zorlamadan yerler. Dişiler hep tetiktedir, dolayısıyla erkeklerle kıyasla tehlikelere karşı daha dikkatlidirler. Korkutulduklarında bulundukları yerden hızla uzaklaşırlar. Hatta dörtlü kaçarlardı diyebiliriz. Bu sırada hızları saatte yaklaşık 50 km olur. Kendilerini tehlikede hissettiklerinde inilti benzeri sesler çıkarırlar. Aslanlar gibi vahşi hayvanlardan korunmak için de ayakta uyurlar. Kendilerini korumak için sıkı tekmeler de savururlar.

Zürafalar 3-4 yaşlarında cinsel olgunluğa erişir. Çiftleşme dönemlerinde erkekler, dişileri için birbirleriyle sıkı mücadelelere girerler. Bu dövüşler sırasında kafa kafaya toslaşır. Mücadeleyi kazanıp kendini dişi zürafaya beğendiren erkek onunla çiftleşir. Dişinin hamileliği 15 ay sürer ve genelde de tek bir yavrusu olur. Ama bazen ikiz de doğurabilir. Yavru, doğumdan 20 dakika sonra ayağa kalkabilir. Boyunun uzunluğuyse yaklaşık 2 metredir. Kilosu da 50 kg. Yavrular 10 ay boyunca süt emer. Zürafalar 15-20 yıl yaşayabilirler.

Step zürafaları genel olarak zürafa diye isimlendirilir; ama orman zürafası dendiğinde akla hemen "okapi" denen hayvan gelir. Zürafaların pek çok türü vardır. Örneğin, Nijerya zürafası, ağdesenli zürafa, Masai zürafası, Rodezya zürafası, dumanlı zürafa, pelerinli zürafa gibi.

Afrika'da yaşamını sürdüren zürafayla diğer kıtalardaki insanlar nasıl tanışmışlar dersiniz? Asya kıtasındaki insanların zürafayla tanışması, Malindi sultanının Bengal sultanına hediye ettiği zürafayla olur. Daha sonra bu zürafa, 1414 yılında Çin'e getirilir. Bengal sultanı da Çin'e armağan olarak bu zürafayı gönderir! Bu uzun hayvan, küçücük boylarıyla tanınmış Çinlilerin ilgisini çok çeker. Onu hayvanat bahçesine yerleştirirler ve kitleler halinde bu ilginç hayvanı ziyaret ederler.

Zürafanın Avrupa'ya götürülmesi ve halka gösterilmesi Çin'e gidişinden 413 yıl sonra olur. Mısır yöneticisi Ali Paşa, Fransa ile politik yakınlaşma amacıyla Afrika'dan getirilen bir yavru zürafayı bir gemiyle Fransa'ya gönderir. Ambarı fazla yüksek olmadığı için geminin güvertesinde bir

delik açılır ve zürafanın başı bu delikten çıkarılarak yolculuk etmesi sağlanır. Başına güneş geçmemesi için de korunur. Zavallı hayvan, önce Marsilya ve Lyon kentlerinde halka gösterilir, daha sonra da Paris'teki hayvanat bahçesine getirilir. Zürafa halkın ilgisini öyle çok çeker ki, ilginç desenleri o günlerin modasını bile etkiler.

Zürafanın inceliği, güzelliği aslında adında saklı. Zürafanın sözcük anlamı zarifler topluluğu demek. Hatta çok bilinen bir deyim vardır: "Zürafanın düşkün, beyaz giyer kış günü" diye. Bu deyimden de anlaşılacağı gibi, zürafa, zerafetine, güzelliğine oldukça düşkün.